

BOOK IN
Juhuri

Şabtaý Agarunov

Morçığa

əz qəriş "Nəqülhoy kələdədəymə"

Ə cuhuri – zuhun cuhurhoy doqi

Şabtay Agarunov **Morçigə** əz qəriş "Nəqülhoy kələdədəymə"
Ə zuhun cuhurhoy doqi – cuhuri

Шабтай Агарунов **Морчигя** (Воробей) из серии "Сказки моей бабушки"
на языке горских евреев – джуури

Şabtai Agarunov **Morchige** (Sparrow) from the series "Tales of My Grandmother"
in the language of the Mountain Jews – Juhuri

Şabtay Agarunov **Morçigə** (Sərçə) "Nənəmin nağılları" silsiləsindən
dağ yəhudilərinin dili ilə – cuhuri

שבתאי אגרונוב **מורצי'גה** (דרור) מסדרת "סיפורי הסבתא שלי"
בשפת יהודי קווקז – ג'והורי

Sholumi

Центр сохранения и развития национальных традиций, самобытности языка,
культурного и исторического наследия горских евреев

ISRAEL / 2025

Сравнительная таблица вариантов письменности языка джуури

1. Алфавит на основе латинской графики. Официально использовался в СССР с конца 1920-х до конца 1930-х гг. (до замены на кириллицу) под названием «татский язык». В 1997 году алфавит был возрождён как письменность «татско-еврейского языка» – «языка джуури». Используется по настоящее время.

2. Алфавит на основе кириллической графики. Официально введён в СССР в 1938 г. заменив латиницу. Используется по настоящее время в России и Израиле. В данную сравнительную таблицу не включены буквы Ё ё, Щ щ, Ъ ъ, Ы ы, Ь ь, Ю ю, Я я, так как они не имеют соответствий в латинизированном алфавите языка джуури.

3. Алфавит на основе кириллической графики, адаптированный под азербайджанскую орфографию. Используется с 1940-х гг. по настоящее время, хотя официального статуса не получил и применяется главным образом выходцами из Азербайджана.

4. Издательская редакция модифицированного алфавита языка джуури. В этом алфавите были изменены написания некоторых букв официального алфавита на основе латинской графики (см. таблицу). Изменилось лишь написание, произношение осталось прежним.

"Sholumi" Center

1	2	3	4
A a	A a	A a	A a
B b	Б б	Б б	B b
С с	Ч ч	Ч ч	Ç ç
Ç ç	Ж ж	Ч ч	С с
D d	Д д	Д д	D d
E e	Е е, Э э	Е е	E e
Ə ə	Е е, Э э	Ə ə	Ə ə
F f	Ф ф	Ф ф	F f
G g	Г г	К к	G g
Q q	Гъ, гъ	Г г	Q q
H h	Гъ, гъ	h h	H h
Н н	Хъ, хъ	Һ һ	Н н
Ң ң	П, п	Һ һ	Ң ң
İ i	И и	И и	İ i
J j	Й й	J j	Y y

1	2	3	4
K k	К к	К к	K k
L l	Л л	Л л	L l
M m	М м	М м	M m
N n	Н н	Н н	N n
O o	О о	О о	O o
P p	П п	П п	P p
R r	Р р	Р р	R r
S s	С с	С с	S s
Ş ş	Ш ш	Ш ш	Ş ş
T t	Т т	Т т	T t
U u	У у	У у	U u
V v	В в	В в	V v
Y y	Уь, уь	Y y	Ü ü
X x	Х х	Х х	X x
Z z	З з	З з	Z z

Comparative Table of Writing Systems of the Juhuri Language

1. Alphabet based on the Latin script. It was officially used in the USSR from the late 1920s to the late 1930s (before being replaced by Cyrillic) under the name “Tat language”. In 1997, the alphabet was revived as the writing system of the “Tat-Jewish language” – the “Juhuri language”. It continues to be used to this day.

2. Alphabet based on the Cyrillic script. It was officially introduced in the USSR in 1938, replacing the Latin alphabet. It continues to be used to this day in Russia and Israel. The comparative table does not include the letters Ё ё, Щ щ, Ъ ъ, Ы ы, Ь ь, Ю ю, Я я, as they have no equivalents in the Latin-based alphabet of the Juhuri language.

3. Alphabet based on the Cyrillic script, adapted to Azerbaijani orthography. It has been in use since the 1940s to the present day, although it has never received official status and is mainly used by people originating from Azerbaijan.

4. Publishing version of the modified Juhuri alphabet. In this alphabet, the shapes of several letters from the official Latin-based alphabet were changed (*see the table*). Only the spelling was modified; the pronunciation remained the same.

"Sholumi" Center

Cuhuri dilinin yazı sistemlərinin müqayisəli cədvəli

1. Latin qrafikasına əsaslanan əlifba. Rəsmi şəkildə SSRİ-də 1920-ci illərin sonlarından 1930-cu illərin sonlarınaqədər “tat dili” adı altında istifadə olunmuşdur (sonradan kiril qrafikası ilə əvəz edilmişdir). 1997-ci ildə bu əlifba “tat-yəhudi dili” – “Cuhuri dilinin” yazı sistemi kimi yenidən tətbiq olunmuş və bu günədək işlədilir.

2. Kiril qrafikasına əsaslanan əlifba. Rəsmi şəkildə SSRİ-də 1938-ci ildə qəbul olunaraq latin qrafikasını əvəz etmişdir. Bu gün də Rusiya və İsraildə istifadə olunur. Bu müqayisəli cədvəldə Ё ё, Щ щ, Ъ ѡ, Ы ы, Ь ѣ, Ю ю, Я я hərfləri daxil edilməmişdir, çünki onların latin qrafikalı cuhuri əlifbasında qarşılıqları yoxdur.

3. Azərbaycan orfoqrafiyasına uyğunlaşdırılmış kiril əlifbası. 1940-cı illərdən bu günədək istifadə olunur, rəsmi status almasa da, əsasən Azərbaycan əsilli icma nümayəndələri tərəfindən işlədilir.

4. Cuhuri əlifbasının nəşr redaksiyası (modifikasiya olunmuş variant). Bu əlifbada rəsmi latin qrafikalı əlifbanın bir neçə hərfinin yazılışı dəyişdirilmişdir (bax: cədvəl). Yalnız yazılış dəyişmiş, tələffüz isə eyni qalmışdır.

"Sholumi" Mərkəzi

טבלה השוואתית של מערכות הכתב של שפת הג'והורי

1 אלפבית המבוסס על כתב לטיני. שימש באופן רשמי בברית המועצות מסוף שנות ה-20 ועד סוף שנות ה-30 של המאה ה-20 (לפני שהוחלף בכתב קירילי) תחת השם „שפת הטאט“. בשנת 1997 הוחזר לשימוש ככתב של „השפה הטאטית-יהודית“ – „שפת הג'והורי“. נותר בשימוש עד היום.

2 אלפבית המבוסס על כתב קירילי. הונהג רשמית בברית המועצות בשנת 1938 והחליף את הכתב הלטיני. נותר בשימוש עד היום ברוסיה ובישראל. בטבלה השוואתית זו לא נכללו האותיות Ё ё, Ў ў, Ъ ъ, Я я, Ю ю, Ь ѣ, Ы ы, מאחר שאין להן מקבילות באלפבית הג'והורי המבוסס על כתב לטיני.

3 אלפבית המבוסס על כתב קירילי מותאם לאורתוגרפיה האזרית. נמצא בשימוש מאז שנות ה-40 של המאה ה-20 ועד היום, אף שמעולם לא הוכר רשמית, ומשמש בעיקר יוצאי אזרבייג'ן.

4 גרסה מערכתית-מערכתית של האלפבית הג'והורי המותאם. באלפבית זה שונו כתיבן של כמה אותיות מתוך האלפבית הרשמי המבוסס על כתב לטיני (ראו טבלה). השינוי נגע לכתיב בלבד, ואילו ההגייה נותרה כפי שהייתה.

מרכז "Sholumi"

Şabtay Agarunov

Morçigə

Əz qəriş "Nəqülhoy kələdədəymə"

Ə cuhuri – zuhun cuhurhoy doqi

Шабтај Агарунов

Морчикə

Əз гəриш "Нəгүлһој кəлəдəдəјмə"

Ə чуһури – зуһун чуһурһој доғи

“Sholumi” Center

Biri nə biri, yə Morçigə biri,
Çətinə ruzhorə ambar nə diri.
Yə ruz səbəh mündə Morçigə vəxüşd,
Ə şəh ən səbəhi ruy xüşdəre şuşd.
Hovo ambar xuş bu, oftoluyə ruz,
Morçigələ poyisd ə migləy rəh duz.
Dənişi hər taraf gül-çiçək, savzi,
Yonə-yon rəhə rafd furslu, naz-nazi.

Çinədonu buşi, gəşdə gərək yəm,
Pəsə-pişo fəm soxd, rəh rafdə yə kəm.
Sər gürd çiçəm gəşdə ə sər ən xori,
Gisnəyi yozuqə sərgici dori.
Yəm xüşdəre miyofd, u xub danusdə,
Ommo hitiyotiş birə voyisdə.
Urə tərsundənbu şiloli – num¹ quş,
Ticə pəncə, dunduq, zalum çüklə quş.

Бири нэ бири, јə Морчикə бири,
Чəтинə рузһорə амбар нэ дири.
Јə руз сəбəһ мундə Морчикə вəхүшд,
Ə шəһ ən сəбəһи руј хүшдərə шушд.
Һово амбар хуш бу, офтолүјə руз
Морчикəлə појисд ə миклəј рəһ дуз.
Дəниши һәр тараф күл-чичək, савзи,
Јонə-јон рəһə рафд фурслу, наз-нази.

Чинəдону буши, кəшдə кэрək јəm,
Пəsə-пишо фəm сохд, рəһ рафдə јə кəm.
Сэр күрд чичəm кəшдə ə сэр ən хори,
Киснəји јозугə сэркичи дори.
Јəm хүшдərə мијофд, у хуб данусдə,
Оmmo һитијотиш бирə војисдə.
Урə тəрсундэнбу шилоли – нум гуш,
Тичə пəнчə, дундуг, залум чүклə гуш.

¹ şiloli / шилоли – ястреб (*русс.*), şahin (*azərb.*), hawk (*engl.*)

Ə bəsqunhoj ən u bisdogəş vərdüş,
 Ə dül xüşdə misoxd urə hə qərquş...
 Morçigə əz kulə ə kulə gəşdə,
 Ədəy ə hər cigə ləpür poy hişdə.
 Çumyü nədi, təlü ə poyu darafd,
 Əz dord poy əqülü lap əz səryü rafd.
 Бочəһ, voy-şivənü һиломə vəгүрд,
 Сəһди soxd, dunduqu təлүрə нə гүрд.

Əri qənət zərə hiç guc nə mündi,
 Əz ləngə-ləng rafdəş ambar vomundi.
 Gucə vəçi, omo əki һoftrangi ²,
 Mugu: “Əz dord poymə ə təһər sənqi,
 Ə poymə təlü də, vədəşən urə,
 Əz i dord xilos sox, biyo cun mərə”.
 Сəһди ən һoftrangi кумəк нə бисдо,
 Soxdə cоfoһoyü yə əncom нə do.

Ə bəsgunhoj ən u bisdokəş vərdüş,
 Ə dül xüşdə misoxd urə hə гəргүш...
 Морчикə əз кулə ə кулə кəшдə,
 Ədəj ə һər чикə лəпүр поj һишдə.
 Чумjү нəди, тəлү ə поjу дараfd,
 Əз дорд поj əгүлү лаp əз сəрjү раfd.
 Бочəһ, вoj-шивəнү һиломə вəкүрд,
 Чəһди соxd, дундугу тəлүрə нə күрд.

Əri gənət zərə һич куч нə мунди,
 Əз лəнкə-лəнк раfdəш амбар вомунди.
 Кучə вəчи, оmo əки һofтранки ²,
 Муку: “Əз дорд поjmə ə təһər сənги,
 Ə поjmə тəлү дə, вəдəшən urə,
 Əз и дорд хилос соx, биjо чун мərə”.
 Чəһди ən һofтранки кумəк нə бисдо,
 Соxdə чоfoһojү jə ənчom нə do.

² һoftrangi / һofтранки – соловей (*русс.*), bülbül (*azərb.*), nightingale (*engl.*)

Morçigə bəqdə rafd əki parustək,
Mugu: “Biror, biyo ə mə boş kumək.
Əz poymə vədəşən təlülərə tü,
Əz i bolə xilos sox cun mərə tü”.
Parustək cəhdi soxd, kəşü təlürə,
Vədəşənü əz poy Morçigə urə.
Cofoy parustəkiş nə bisdo kumək,
Morçigə dur bisdo əz ki parustək.

Əz səs xüşdə bəqdə yə səs nə şini,
Morçigə kovurə kəkülə vini.
Mugu: “Kəkül kovu³, qənəthoyü zərd,
Tü biyo xilos sox mərə əz i dərd”.
Dundug tic bisdogəş, kovurə kəkül
Nə bisdo kuməkyü, holu bu yüngül.
Morçigə voy zərə, hə gəşdə çorə,
Yə çüklə təlülə urə dərd dorə.

Морчикə бəгдə рафд əки парустək,
Муку: “Бирор, бијо ə mə бош кумək.
Əз појмə вэдəшən тəлүлərə тү,
Əз и болə хилос сох чун мərə тү”.
Парустək чəhди сохд, кəшү тəлүрə,
Вэдəшəнү əз пој Морчикə урə.
Чофој парустəкиш нə бисдо кумək,
Морчикə дур бисдо əз ки парустək.

Əз сəs хүшдə бəгдə јə сəs нə шини,
Морчикə ковурə кəkүлə вини.
Муку: “Кəkүл кову³, гəнəthojү зəрд,
Тү бијо хилос сох мərə əз и дəрд”.
Дундуг тич бисдокəш, ковурə кəkүл
Нə бисдо кумəkјү, holу бу јүнкүл.
Морчикə вој зərə, hə кəшдə чорə,
Јə чүклə тəлүлə урə дəрд дорə.

³ kəkül kovu / кəkүл кову – синица (*русс.*), məşəlik, cənubi bağban (*azərb.*), tit, titmouse (*engl.*)

Morçigərə yəkəm rəhəti voyisd,
Yə dəxmərə dirə ə unco poyisd.
Dər dəxmə rəho bu, əz dər diromo,
Kələzənə vini, ə pişo omo.
Kələzən ə qiroq ən tənü nüşdi,
Buy burcundə nunho dəxmərə gəşdi.
Odomirə əz buy iştəh omorə,
Gərmə nun tənüyi lap təməh dorə.

Morçigə girisdə əz zənlə mugu:
“Ə poymə təlū də, vədəşən vəgi”.
Kələzən vinirə hol Morçigərə,
Ə dəs xüşdə vəgürd, timor soxd urə.
Zən kəşi vədəşənd əz poy təlürə,
Ə qəriş ən tənü vəgürd şənd urə.
Təlū ə qəd ataş su gürd vəromo,
Morçigə qəhr gürdə, ə sər zən omo.

Morçikərə jəkəm rəhəti vojisd,
Jə dəxmərə dirə ə unco pojisd.
Dər dəxmə rəho bu, əz dər diromo,
Kələzənə vini, ə pişo omo.
Kələzən ə girog ən tənü nüşdi,
Buy burçundə nunho dəxmərə kəşdi.
Одомирə əз buy иштоh оморə,
Кəрмə нун тəнүji лaп тəмəh дорə.

Morçikə кирисдə əз зəнлə муку:
“Ə pojmə təlū də, vədəşən vəki”.
Kələzən винирə hol Morçikərə,
Ə dəs xüşdə vəkүрд, тимор сохд urə.
Зəн кəши вədəşəнд əз poj тəлүрə,
Ə гəриш əн тəнү вəkүрд шəнд urə.
Təlū ə гəд аташ су күрд вəромo,
Morçikə гəhr күрдə, ə сər зəн omo.

Ə cigəy gufdirə: “soq boşi”, – əz zən,
Mugu: “Təlürə əz tənü vədəşən,
Tü biyor həysəhət dəni ə dəs mə,
Nəbugə niboşi xilos əz dəs mə”.
Dəxmərə vəgürdi horoyü, voyu,
Kələzənlə məhtəl, nasdə çü guyu.
Ədəy timor soxdə u, Morçigərə,
Voyisdə ə müqür biyoru urə:

“Əz ataş ni imbu çüp vədəşəndə,
Ə voyəvoz nəsox tü, mərə məndə”, –
Gufdirə kələzən no Morçigərə,
Ədəy xoşi gürdə yovoşlə urə.
“Ə cigəy ən təlü undə di nunə,
Əz gisnəyi soxum xilos mə cunə”.
Morçigə guş zənə ədəy soxdə dəng,
Zənə guc nə mündi əri bərdə cəng.

Ə чикəј куфдирə: “сог боши”, – əз зən,
Муку: “Тəлүрə əз тəнү вэдəшəн,
Тү бијор həјсəhət дəни ə дəs мə,
Нəбукə нибoши хилос əз дəs мə”.
Дəxmərə вəкүрди horojү, vojү,
Кəлəзəнлə мəhtəl, насдə чү кујү.
Əдəј тимор сохдə у, Морчикərə,
Вojисдə ə мүгүр бијору урə:

“Əз аташ ни имбу чүп вэдəшəндə,
Ə вojəvoz нəsox тү, мərə мəндə”, –
Куфдирə кəлəзən нo Морчикərə,
Əдəј хоши күрдə јовoшлə урə.
“Ə чикəј эн тəлү ундə ди нунə,
Əз киснəји сохум хилос мə чунə”.
Морчикə куш зənə əдəј сохдə дəнк,
Зənə куч нə мунди əри бəрдə чəнк.

Zənlə məcbur birə, vəgürd do nunə,
Morçigə şor birə par zə əz xunə.
Çül-çəmən gəhəşi, hər taraf savzi,
Morçigə əz dül şor, əz xüşdə razi,
Ə həsmu par zərə, vini sürürə,
Nuniş ə pəncəyü, furamo dərə.
Vini çupon nüşdi, ədəy xurdə şir,
Urə əri xurdə uni birnəbir.

Mugu: “Çupon, türə şiri, nun mərə,
Süfrə vokun, nüşim, xurim əz birə”.
Çupon süfrə vokund, ə xurdə nüşdüt,
Uho əri xurdə taza sər gürdüt,
I vəxd vədi bisdo şiloli – u quş,
Əz tərs, nun nə bisdo ə Morçigə nuş.
Hələcigər bisdo, süpülü cəqüst,
Əz tərs ədəy birə u guygə lap süst.

Зəнлə мəчбур бирə, вəкүрд до нунə,
Морчикə шор бирə пар зə əз хунə.
Чүл-чəмən кəһəши, һәр тараф савзи,
Морчикə əз дүл шор, əз хүшдə рази,
Ə һəсмү пар зərə, вини сүрүрə,
Нуниш ə пəнчəјү, фурамо дərə.
Вини чупон нүшди, əдəј хурдə шир,
Урə əри хурдə уни бирнəбир.

Муку: “Чупон, түрə шири, нун мərə,
Сүфрə вокун, нүшим, хурим əз бирə”.
Чупон сүфрə вокунд, ə хурдə нүшдүт,
Уһо əри хурдə таза сər күрдүт,
И вəхд вəди бисдо шилоли – у гуш,
Əз тəрс, нун нə бисдо ə Морчикə нуш.
Һələчикəр бисдо, сүпүлү чəгүст,
Əз тəрс əдəј бирə у кујкə лап сүст.

Virixd xilos soxu u cun xüşdərə,
Pəhni bisdo təytə düşmə vir birə.
Şiloli əz həsmu vir birə bəqdə,
Vini syfrə buşi, ə qob şir nədə.
Morçigə bocəh zə, voy-şivən zərə,
Girisd diqlə-diqlə, kuftə poy-sərə.
Mugu: “Çupon, çutam xurdi tü məsüz,
Tü biyor nun mərə di, əy əqülsüz”.

Çupon mugu: “Mərə tü sox bəxşləmiş,
Nıdam vədəşəndə əz şüqəm hiçiş.
Əri çü, nəsdanum, tü vir bisdori,
Tü mərə imohoy xəçələt dori”.
Morçigə nə vokund dülə ə çupon,
Əri gof gufdirəş nə do hiç imkon,
Ə səryü hürş zərə mugu: “Tü undə,
Biyor ə cigəy nun di yə güsbəndə”.

Вирихд хилос соху у чун хүшдərə,
Пəһни бисдо тəйтə дүшмə вир бирə.
Шилоли əз həсмy вир бирə бəгдə,
Вини сүфрə буши, ə гоб шир нəдə.
Морчикə бочəһ зə, вoj-шивən зərə,
Кириcд диглə-диглə, куфтə пoj-сərə.
Муку: “Чупон, чутам хурди тү мəсүз,
Тү бијор нун мərə ди, əј əгүлсүз”.

Чупон муку: “Мərə тү сох бəхшлəмиш,
Нидам вədəшəндə əз шүгəм һичиш.
Əри чү, нəсданум, тү вир бисдори,
Тү мərə имohoj xəçələт дори”.
Морчикə нə вокунд дүлə ə чупон,
Əри коф куфдирəш нə до һич имкон,
Ə сəрјү һүрш зərə муку: “Тү ундə,
Бијор ə чикəј нун ди јə күсбəндə”.

Çupon minət-sinət çəndqədə soxdgəş,
Morçigə ə sər gof vomundə gənəş.
Çupon vini, nibu əxir i korə,
Məcburi güsbəndə vəgürdə dorə.
Morçigə şorə dül güsbəndə vəgürd,
Vəcəsdə, par zərə rəh xüşdəre gürd.
Xəndə-xəndə varafd ə kul ən güsbənd,
Ədəy dənişirə ə raçi bənd-bənd.

Dərəho-təpəho ə pəsə hişdə,
Ə gəhəşə çülho par zərə gəşdə,
Omorut ə yə dih ə vəxd hərüsi,
Hilomə vəgürdi vəcəs-vəcəsi.
Sazandaho zərə ə qovol, ə saz,
Qinoqho çi xurdə ə iştəhəvoz.
Morçigə vəcəsdə ə məydu domund,
Həton nə hərüsəş ambar vocovund.

Чупон минət-синət чəндгədə сохдкəш,
Морчикə ə сэр коф вомундə кəнəш.
Чупон вини, нибу əхир и корə,
Мəчбури күсбəндə вəkүрдə дорə.
Морчикə шорə дүл күсбəндə вəkүрд,
Вəcəсдə, пар зэрə рəһ хүшдэрə күрд.
Хəндə-хəндə варафд ə кул эн күсбəнд,
Əдəј дəниширə ə рачи бəнд-бəнд.

Дərəho-тəпəho ə пəsə хишдə,
Ə кəһəшə чүлho пар зэрə кəшдə,
Оморут ə јə диһ ə вəхд һэрүси,
Һиломə вəkүрди вəcəs-вəcəsi.
Сазандаho зэрə ə говол, ə саз,
Гиноqho чи хурдə ə иштəһəвəз.
Морчикə вəcəсдə ə мəјду домунд,
Һəтон нə һэрүсəш амбар вочовунд.

Bəqdə u vini ki, ə syfrə guşt nisd,
Süfrərə hoşirtə vinirə voyisd.
Mugu: “Səhib xunə, guşt nisd ə süfrə,
I güsbəndə küşdə, kəş kobobhorə,
Xurim, şori soxim ə şorə məclüs,
Bəxd-mozollu gərdo həton nə hərüs”.
Qinoqhoy ən məclüs nüşdüt ə xurdə,
I zomon şiloli ə çüm voxurdə.

Əz tərs gənə cəqüst süpül Morçigə,
Əri cun xilosı gənə gəşd cigə.
Virixd, pəhənü bu əz pəncəy düşmə,
Təytə u vir nəbu əz pişoy çüşmə,
Nə burbund xüşdəre ə hərəy cəhmət,
Əri düşməy üşdə hə xosdə nəhlət...
U bəqdə hiss soxd ki, gisnəyi ambar,
Voyisd xuru çiçəm, omo zərə par.

Бəгдə у вини ки, ə сүфрə кушт нисд,
Сүфрərə хоширтə винирə војисд.
Муку: “Сəһиб хунə, кушт нисд ə сүфрə,
И күсбəндə күшдə, кəш кобобһорə,
Хурим, шори сохим ə шорə мəчлүс,
Бəхд-мозоллу кəрдə һəтон nə һэрүс”.
Гиноғһој ən мəчлүс нүшдүт ə хурдə,
И зомон шилоли ə чүм вохурдə.

Əз тəрс кənə чəгүст сүпүл Морчикə,
Əри чун хилоси кənə кəшд чикə.
Вирихд, пəһənү бу əз пəнчəј дүшмə,
Тəјтə у вир nəбу əз пишoј чүшмə,
Нə бурбунд хүшдərə ə һэрəј чəһмəт,
Əри дүшмəј хүшдə һə хосдə нəһлəт...
У бəгдə hiss сохд ки, киснəји амбар,
Војисд хуру чичəм, омо зэрə пар.

Vini əz xurdə çi nə və ə süfrə,
Hürşü əz gisnəyi ə müvəh zərə.
Ə qəhrəvoz vəxüşd ə sər ən həton,
Mugu: Gənə mundum buşə çinədon,
Biyor güsbənd mərə vogordun ə mə,
Tü, nobgə xərəbi mivini əz mə”.
Həton mugu: “Cəhmət xurdət guşthorə,
Mərə güsbənd nisdi imoy düm türə”.

“Undə hərüs türə imbərüm əz tü,
Mə həçi qərd mərə mægürüm əz tü”.
Həton ə Morçigə minət soxd ambar,
Ə pişoy Morçigə u girisd zar-zar.
Xohiş, minət soxdə, ofdo ə poyu,
Nə bərü hərüsə u əz xunəyü.
Gof, qodo nə bisdo ə kor kuməki,
Morçigə nə hərüs rafdüt ə yəki.

Вини əз хурдə чи нə вə ə сүфрə,
Һүршү əз киснəји ə мүвəһ зərə.
Ə гəһрəвoз вəхүшд ə сər эн һəтoн,
Муку: Кəнə мундум бушə чинəдон,
Бижор күсбəнд мərə вокордун ə мə,
Тү, нoбкə хərəби мивини əз мə”.
Һəтoн муку: “Чəһмəт хурдəт куштoрə,
Мərə күсбəнд нисди имoj дүм түрə”.

“Ундə һәрүс түрə имбәрүм əз тү,
Мə һəчи гəрд мərə мəkүрүм əз тү”.
Һəтoн ə Морчикə минəт сохд амбар,
Ə пишoj Морчикə у кирисд зар-зар.
Хоһиш, минəт сохдə, офдо ə поју,
Нə бәрү һәрүсə у əз хунəјү.
Коф, годo нə бисдо ə кор кумəки,
Морчикə нə һәрүс рaфдүт ə јəки.

Morçigə nə hərüs ədət rafdə rəh,
Uho həm düşməyüt, həmişə hərməh.
Ə sər yəki rafdə, hə bocəh zərə,
Hərüs minət soxdə, nə bərü urə...
Hovo xuşə hovo, hər taraf savzi,
Morçigə əz xüşdə ambar bu razı.
Lap qəhri birütgəş uho əz yəki,
Morçigə nə hərüs rafdüt ə yəki.

Oşuqə vinirə poyusdut uho,
Əz oşuq yə xüp ov xosdənüt uho.
Morçigə nə hərüs təşnəyi küşdüt,
Ə pişoy ən oşuq omorut, nüşdüt.
Morçigə sər gürd gof, əz oşuq mugu:
“Biyo i hərüsə əri tū vəgi.
Ə cigəy qərdhoy mə bəxşmə i hərüs,
Mə vəgürdəm, bərdəm urə əz məclüs.

Морчикə нə һәрүс əдəт рафдə рəһ,
Уһо һəм дүшмəјүт, һəмикə һəрмəһ.
Ə сəр јəки рафдə, һə бочəһ зəрə,
Һәрүс минəт сохдə, нə бəрү урə...
һово хушə һово, һəр тарaф савзи,
Морчикə əз хүшдə амбар бу рази.
Лap гəһри бирүткəш уһо əз јəки,
Морчикə нə һәрүс рафдүт ə јəки.

Ошугə винирə појусдут уһо,
Əз ошуг јə хүп ов хосдэнүт уһо.
Морчикə нə һәрүс тəшнəји күшдүт,
Ə пишoj эн ошуг оморут, нүшдүт.
Морчикə сəр күрд коф, əз ошуг муку:
“Бијо и һәрүсə əри тү вəки.
Ə чикəј гəрдһoj мə бəхшмə и һәрүс,
Мə вəкүрдəм, бəрдəм урə əз мəчлүс.

Oşuq, ədəm dirə xubə saz türə,
Yə raçə hərüşiş, viniş, hisd mərə.
Biyo dəgiş soxim hərüsə ə saz,
Ərişmu muxoyum hümürə duraz.
Saz zərə, ərişmu məhəni xunum,
İşmuş razi munit, məş razi munum”.
Oşuq razi bisdo, saza dorəki
Dəs hərüsə vəgürd, rafdyt ə yəki.

Morçigə vəgürdə saza ə dəsyü,
Ədəy zərə-xundə oşuqə səsyü:

“Yə çüklələ morçigəyüm,
Ə hər cigə poyə minüm,
Qənəthorə firəh soxdə,
Ə hər cigə par mizənüm.
Saz ən məni, həz ən məni,
Çik-çirik-çik, səs ən məni.

Ошуг, әдәм дирә хубә саз түрә,
Јә рачә һәрүшиш, виниш, һисд мәрә.
Бијо дәкиш сохим һәрүсә ә саз,
Әришму мухојум һүмүрә дураз.
Саз зәрә, әришму мәһәни хунум,
Ишмуш рази мунит, мәш рази мунум”.
Ошуг рази бисдо, саза дорәки
Дәс һәрүсә вәкүрд, рафдүт ә јәки.

Морчикә вәкүрдә саза ә дәсјү,
Әдәј зәрә-хундә ошугә сәсјү:

“Јә чүкллә морчикәјүм,
Ә һәр чикә појә минүм,
Гәнәthорә фирәһ сохдә,
Ә һәр чикә пар мизәнүм.
Саз ән мәни, һәз ән мәни,
Чик-чирик-чик, сәс ән мәни.

Təlü dorum, nunə vəgürd,
Nunə dorum, güsbənd vəgürd,
Əz guşt güsbənd nə xurdumgəş,
Dəs hərüsə dəsmə vəgürd.
Saz ən məni, həz ən məni,
Çik-çirik-çik, səs ən məni.

Hərüsə dorum ə dəs oşuq,
Xosdum, bərdüm saz əz oşuq,
Məhni muxunum ərişmu,
Mə igidüm, şinit işmu”.
Saz ən məni, həz ən məni,
Çik-çirik-çik, səs ən məni”.

Təlү дорум, нунə вəkүрд,
Нунə дорум, күсбəнд вəkүрд,
Əз кушт күсбəнд nə хурдумкəш,
Дəс һәрүсə дəсмə вəkүрд.
Саз ən мəни, һəз ən мəни,
Чик-чирик-чик, сəs ən мəни.

Һәрүсə дорум ə дəs ошуг,
Хосдум, бəрдүм саз əз ошуг,
Мəһни мухунум əришму,
Мə икидүм, шинит ишму”.
Саз ən мəни, һəз ən мəни,
Чик-чирик-чик, сəs ən мəни”.

Ədəy əri xüşdə xundə Morçigə,
Par zərə, nəş hişdə nə gəşdə cigə.
Hə yəbo vinirə şilolirə u,
Ə qəriş lügəho zu vir birə u.
Ofdo əz qənətyü, sazü bisdo xürd,
Haşdanki Morçigə çəndboh ofdo mürd.
Saz ə xori voxurd, simho voy zərə,
Morçigə rixundə hərs çum xüşdəre.

U diyə nə danusd əz ki bəxş xoyu,
Diyəş xərəb bisdo, fəqir, hovoyu.
Ə vir birə çihə həyf nə omori,
Xürd birəyi ən saz urə dərd dori.
Əri kənə ofdə yə əzuni saz,
Rəh xüşdəre soxdə Morçigə duraz,
Ədəy tə imburuz gəşdə ə hilom,
Inco omo bisdo nəqülməş tomom.

Ədəј әри хүшдә хундә Морчикә,
Пар зәрә, нәс һишдә нә кәшдә чикә.
Һә јәбо винирә шилолирә у,
Ә гәриш лүкәһо зу вир бирә у.
Офдо әз гәнәтјү, сазү бисдо хүрд,
Һашданки Морчикә чәндбоһ офдо мүрд.
Саз ә хори вохурд, симһо вој зәрә,
Морчикә рихундә һәрс чум хүшдәрә.

У дијә нә данусд әз ки бәхш хоју,
Дијәш хәрәб бисдо, фәгир, новоју.
Ә вир бирә чиһо һәјф нә омори,
Хүрд бирәји ән саз урә дәрд дори.
Әри кәнә офдә јә әзуни саз,
Рәһ хүшдәрә сохдә Морчикә дураз,
Әдәј тә имбуруз кәшдә ә һилом,
Инчо омо бисдо нәгүлмәш томом.

Шабтай Агарунов. Морчигэ

Бири не бири, е Морчиге бири,
Четине рузгоре амбар не дири.
Е руз себэхьмунде Морчиге взхуьшд,
Э шегь эн себэхьи руй хуьшдере шушд.
Гьово амбар хуш бу, офтолуье руз,
Морчигеле поисд э миглей рэхь дуз.
Дениши: гьер тараф гуьл-чичек, савзи,
Ене-ён рэхье рафд фурслуь, наз-нази.

Чинедун ю буши, гешде герек гьем,
Песе-пишо фегьм сохд, рэхь рафде екем.
Сер гуьрд чи-чем гешде э сер эн хори,
Гиснеи езугьэ сергижи дори.
Гьем хуьшдере миофд, у хуб дануьсде,
Оммо хьитиётиш бире воисде.
Уре терсунденбу шилоли – нум гьуш,
Тиге пенже, дундугь, залум чуькле гьуш.

Э бесгьунгьой эн у бисдогеш вердуьш,
Э дуьл хуьшде мисохд уре гье гьэргьуш...
Морчиге эз куле э куле гешде,
Эдей э гьер жиге лепуьр пой гьишде.
Чум ю неди, телуь э пой ю дарафд,
Эз дорд пой эгьуьл ю лап эз сер ю рафд.
Божэхь, вой-шивен ю гиломе вегуьрд,
Жэхьди сохд, дундугь ю телуьре не гуьрд.

Эри гьэнет зере гьич гуж не мунди,
Эз ленге-ленг рафдеш амбар вомунди.
Гуже вечи, омо эки хьофдранги,
Мугу: “Эз дорд пой ме э тегьер сенгьи,
Э пой ме телуь де, ведешен уре,
Эз и дорд хилос сох, биё жун мере”.
Жэхьди эн хьофдранги кумек не бисдо,
Сохде жофогьой ю е энжом не до.

Морчиге бэгьде рафд эки паруьсдек,
Мугу: “Бирор, биё э ме бош кумек.
Эз пой ме ведешен телуьлере туь,
Эз и бологь хилос сох жун мере туь”.
Паруьсдек жэхьди сохд, кешуь телуьре,
Ведешенуь эз пой Морчиге уре.
Жофой паруьсдекиш не бисдо кумек,
Морчиге дур бисдо эз ки паруьсдек.

Эз сес хуьшде бэгьде е сес не шини,
Морчиге ковуре кекуьле вини.
Мугу: “Кекуьл кову, гьэнетгьой ю зерд,
Туь биё хилос сох мере эз и дерд”.
Дундугь тиж бисдогеш, ковура кекуьл
Не бисдо кумек ю, хьол ю бу гьуьнгуьл.
Морчиге вой зере, гье гешде chore,
Е чуькле телуьле уре дерд доре.

Морчигере екем рэхьэти воисд,
Е дэхмере дире э унжо поисд.
Дер дэхме рэхьзо бу, эз дер диromo,
Келезене вини, э пишо омо.
Келезен э гьирогь эн тону нуьшди,
Буй буржунде нунгьо дэхмере гешди.
Одомире эз буй иштогь оmore,
Герме нун тонуи лап темэхь доре.

Морчиге гиристе эз зенле мугу:
“Э пой ме телуь де, ведешен веги”.
Келезен винире хьол Морчигере,
Э дес хуьшде вегуьрд, тимор сохд уре.
Зен кеши ведешенд эз пой телуьре,
Э гьэриш эн тону вегуьрд шенд уре.
Телуь э гьэд гьташ су гуьрд веромо,
Морчиге гьэгьр гуьрде, э сер зен омо.

Э жигей гуфдире: “согьбоши”, – эз зен,
Мугу: “Телуьре эз тону ведешен,
Туь биёр гьейсгьлэт дени э дес ме,
Небуге нибоши хилос эз дес ме”.
Дэхмере вегуьрди гьорой ю, вой ю,
Келезенле мэхьтел, несда чуь гую.
Эдей тимор сохде у Морчигере,
Воисде э муьгуьр биёру уре:

“Эз аташ ни имбу чуьп ведешенде,
Э войевоз несох туь мере менде”, –
Гуфдире, келезен но Морчигере,
Эдей хоши гуьрде евошле уре.
“Э жигей эн телуь унде ди нуне,
Эз гиснеи сохум хилос ме жуне”.
Морчиге гуш зене эдей сохде денг,
Зене гуж не мунди эри берде женг.

Зенле межбур бире, вегуьрд до нуне,
Морчиге шор бире пар зе эз хуне.
Чуьл-чемен гегьэши, гьер тараф савзи,
Морчиге эз дуьл шор, эз хуьшде рази,
Э асму пар зере, вини суьруьре,
Нуниш э пенжей ю, фурамо дере.
Вини чупон нушди, эдей хурде шир,
Уре эри хурде уни бирнебир.

Мугу: “Чупон, туьре шири, нун мере.
Суьфре вокун, нуьшим, хурим эз бире”.
Чупон суьфре вокунд, э хурде нуьшдуьт,
Угьо эри хурде таза сер гуьрдуьт,
И вэхд веи бисдо шилолиле-гьуш,
Эз терс, нун не бисдо э Морчиге нуьш.
Хьэлегигер бисдо, суьпуьл ю жэгьуьсд,
Эз терс эдей бире у гуйге лап суьст.

Вирихд хилос соху у жун хуьшдере,
Пэхьни бисдо тейте дуьшме вир бире.
Шилоли эз асму вир бире бэгьде,
Вини суьфре буши, э гьоб шир неде.
Морчиге божэхь зе, вой-шивен зере,
Гирисд дигьле-дигьле, куфте пой-сере.
Мугу: “Чупон, чутам хурди туь месуьз,
Туь биёр нун мере ди, эй эгьуьлсуьз”.

Чупон мугу: “Мере туь сох бэхшлемиш,
Нидам ведешенде эз шугьэм гьичиш.
Эри чуь, несдануьм, туь вир бисдори,
Туь мере имогьой хижолет дори”.
Морчиге не вокунд дуьле э чупон,
Эри гоф гуфдиреш не до гьич имкон,
Э сер ю хьуьрш зере мугу: “Туь унде,
Биёр э жигей нун ди е гусбенде”.

Чупон минет-синет чендгьэде сохдгеш,
Морчиге э сер гоф вомунде генеш.
Чупон вини, нибу эхир и коре,
Межбури гусбенде вегуьрде доре.
Морчиге шоре дуьл гусбенде вегуьрд,
Вежесде, пар зере рэхь хуьшдере гуьрд.
Хэнде-хэнде варафд э кул эн гусбенд,
Эдей денишире э рачи бенд-бенд.

Дерегьо-тепегьо э песе гьишде,
Э гегьеше чуьлгьо пар зере гешде,
Оморут э е дигь э вэхд гьэруьси,
Гиломе вегуьрди вежес-вежеси.
Сазандагьо зере э гьовол, э саз,
Гьиногьгьо чи хурде э иштогьовоз.
Морчиге вежесде э мейду домунд,
Хьэтон не гьэруьсеш амбар вожовунд.

Бэгьде у вини ки, э суьфре гушд нисд,
Суьфрере гьоширте винире вогьисд.
Мугу: “Сэхьиб хуне, гушд нисд э суьфре,
И гусбенде куьшде, кеш кобобгьоре,
Хурим, шори сохим э шоре межлуьс,
Бэхд-мозоллу гердо хьэтон не гьэруьс”.
Гьиногьгьой эн межлуьс нуьшдуьт э хурде,
И зомон шилоли э чуьм вохурдэ.

Эз терс гене жэгьуьсд суьпуьл Морчиге,
Эри жун хилоси гене гешд жиге.
Вирихд, пэхьни бу эз пенжей дуьшме,
Тейте у вир небу эз пишой чуьшме,
Не бурмунд хуьшдере э гьэрей жэгьмет,
Эри дуьшмей хуьшде гье хосде нэгьлет...
У бэгьде гьисс сохд ки, гиснеи амбар,
Вогьисд хуру чичем, омо зере пар.

Вини эз хурде чи не ве э суьфре,
Хуьурш ю эз гиснеи э муьвэхэ зере.
Э гъэгревоз вэхуьшд э сер эн хьэтон,
Мугу: Гене мундум буше чинедон,
Биёр гусбенд мере вогордун э ме,
Туь, нобуге хэреби мивини эз ме”.
Хьэтон мугу: “Жэглмет хурдет гушдгьоре,
Мере гусбенд нисди имогьой дуьм туьре”.

Унде глэруьс туьре имберуьм эз туь,
Ме гьечи гьэрд мере мивегуьруьм эз туь”.
Хьэтон э Морчиге минет сохд амбар,
Э пишой Морчиге у гирисд зар-зар.
Хогьиш, минет сохде, офдо э пой ю,
Не беруь глэруьсе у эз хуней ю.
Гоф, гьодо не бисдо э кор кумеки,
Морчиге не глэруьс рафдуьт эки.

Морчиге не глэруьс эдет рафде рэхь,
Угьо гьем дуьшмекют, гьемиге хьэрмэхь.
Э сер еки рафде, гье божэхь зере,
Глэруьс минет сохде, не беруь уре...
Гьово хуше гьово, гьер тараф савзи,
Морчиге эз хуьшде амбар бу рази.
Лап гъэгьри бируьтгеш угьо эз еки,
Морчиге не глэруьс рафдуьт эки.

Ошугьэ винире поисдуьт угьо,
Эз ошуг е хуьп глов хосденуьт угьо.
Морчиге не глэруьс тешнеи куьшдуьт,
Э пишой эн ошугь оморут, нуьшдуьт.
Морчиге сер гуьрд гоф, эз ошугь мугу:
“Биё и глэруьсе эри туь веги.
Э жигей гьэрдгьой ме бэхш ме и глэруьс,
Ме вегуьрдем, бердем уре эз межлуьс.

Ошугь, эдем дире хубе саз туьре
Е раче глэруьсиш, виниш, гьисд мере.
Биё дегиш сохим глэруьсе э саз,
Эришму мухоям глугьмуьре дураз.
Саз зере, эришму мэгни хунум,
Ишмуш рази мунит, меш рази мунум”.
Ошугь рази бисдо, сазе дореки
Дес глэруьсе вегуьрд, рафдуьт эки.

Морчиге вегуьрде сазе э дес ю,
Эдей зере-хунде ошугьэ сес ю:

“Е чукьлеле морчигеюм,
Э гьер жиге пойе минуьм,
Гъэнетгьоре фирегь сохде,
Э гьер жиге пар мизенуьм.
Саз эн мени, хьэз эн мени,
Чик-чирик-чик, сес эн мени.

Телуь дорум, нуне вегуьрд,
Нуне дорум, гусбенд вегуьрд,
Эз гушд гусбенд не хурдумгеш,
Дес глэруьсе дес ме вегуьрд.
Саз эн мени, хьэз эн мени,
Чик-чирик-чик, сес эн мени.

Глэруьсе дорум э дес ошугь,
Хосдум, бердуьм саз эз ошугь,
Мэгни мухунум эришму,
Ме игидуьм, шинит ишму.
Саз эн мени, хьэз эн мени,
Чик-чирик-чик, сес эн мени”.

Эдей эри хуьшде хунде Морчиге,
Пар зере, нес гьишде не гешде жиге.
Гье зебо винире шилолире у,
Э гъэриш луьгегьо зу вир бире у.
Офдо эз гъэнет ю, саз ю бисдо хуьрд,
Гьашданки Морчиге ченд бо офдо муьрд.
Саз э хори вохурд, симгьо вой зере,
Морчиге рихунде глэрс чум хуьшдере.

У дие не данусд эз ки бэхш хою,
Диеш хэреб бисдо, фегьир, гьовой ю.
Э вир бире чигьо хьэйф не омори,
Хуьрд бирей эн саз уре дерд дори..

Эри гэнэ офдэ йэ эзуни саз,
Рэхь хуышдэрэ сохдэ Морчигэ дураз,
Эдэй тэ имбуруз гэшдэ э гилом,
Инжо омо бисдо нэгъуьлмэш томом.

*Текст в кириллической версии
выверен*
Розой Мардахаевой-Даниловой

*The Cyrillic version
of the text was proofread
by Roza Mardakhaeva-Danilova*

*Mətnin kiril qrafikalı variantı
Roza Mərdəxayeva-Danilova
tərəfindən yoxlanılmışdır*

הגרסה הקירילית של הטקסט
נערכה והוגהה על ידי
רוזה מרדחאייבה-דנילובה

Şabтай Agarunov **Morçigə** əz qəriş "Nəqülhoy kələdədəymə"

Ә cuhuri – zuhun cuhurhoy doqi

Шабтай Агарунов **Морчигя** (*Воробей*) из серии "Сказки моей бабушки"

на джуури – языке горских евреев

Книга подготовлена к изданию и выпущена

Центром сохранения и развития национальных традиций, самобытности языка,
культурного и исторического наследия горских евреев

Sholumi

при содействии Международного Фонда СТМЭГИ

Художественное оформление:

Кямран Абушев

Руководитель издательского проекта:

Шауль Симан-Тов

© “Sholumi” Center

ISBN 978-965-7783-39-9

Israel / 2025

Шабтай Агарунов

Родился 20 сентября 1961 года в посёлке Красная Слобода Губинского района Азербайджанской ССР. Окончил фельдшерский факультет Медицинского училище в Баку.

Служил в рядах Советской Армии, а затем фельдшером в Каспийской флотилии Военно-Морского Флота. После увольнения из ВМФ работал в Республиканском Центре нейрохирургии в Баку.

В 1991 году с семьей репатриировался в Израиль. Работает дип-ломированным медбратом в операционном отделении одной из крупнейших многопрофильных государственных больниц Израиля – Медицинском центре имени Эдит Вольфсон в городе Холон.

В 2006 году окончил Академический колледж Иудеи и Самарии, факультет управления системой здравоохранения.

Член Союза писателей Израиля и почётный член СП Азербайджана. Пишет стихи на языке джуури и азербайджанском. Автор книг: "Дәдәјлүјә дүнјојмә" (2008), "Мәрә вәхд кәрәки" (2017) и "Çirtan" (2023). В авторском исполнении вышли две аудиокниги: "Имид" (2009) и "Вәхд" (2013). На стихи Шабтая Агарунова написаны песни, которые исполняют певцы из разных стран, в том числе: Израиля, Азербайджана, США и России.

Член правления Международной ассоциации Израиль-Азербайджан "АзИз".

Şabтай Агарунов **Морçигә** әз қәріш "Nəqüllhoy kələdədəymə"
Ә cuhuri – zuhun cuhurhoy doqi

Шабтай Агарунов **Морчигя** (Воробей) из серии "Сказки моей бабушки"
на джуури – языке горских евреев

© "Sholumi" Center

ISBN 978-965-7783-39-9

Israel / 2025